

Danmarks styrkepositioner inden for eksport af fødevarer

Danmark har som fødevarereproducerende nation stor succes på de globale markeder. I 2021 eksporterede fødevareklyngen varer for 173 mia. kr. svarende til 22 pct. af den samlede danske vareeksport. Eksporten fra fødevareklyngen dækker en bred vifte af varer relateret til fødevarer, biobaserede produkter og agro-teknologi. Fødevareklyngen er en væsentlig kilde til de velstandsgevinster, Danmark opnår via handel og udnyttelse af den internationale arbejdsdeling. Knap 94 pct. af fødevareklyngens samlede vareeksport kan henføres til varegrupper, der kan kategoriseres som styrkepositioner.

Enhver eksportnation har typisk flere styrkepositioner, hvor eksporten har sit ophæng. Det gælder også Danmark. Fokus i dette afsnit er Danmarks styrkepositioner inden for fødevareklyngen. En styrkeposition er her defineret ved en såkaldt afsløret komparativ fordel – i den økonomiske litteratur kendt som Revealed Comparative Advantage¹ (RCA). Til at afgøre, om en varegruppe kan betegnes som en styrkeposition, beregnes et indeks, der viser i hvilket omfang et land er specialiseret i eksporten af den pågældende varegruppe. Hvis specialiseringsgraden² er større end 1, så er der tale om en styrkeposition. Jo højere indekset er, desto højere er specialiseringsgraden.

En styrkeposition for en given varegruppe er en approksimation for, om et land har en komparativ fordel i produktionen af disse varer. Komparative fordele er vigtige for samfundsøkonomien. Lande kan opnå en velstandsgevinst ved at handle med hinanden, da det åbner muligheder for at specialisere sig i de brancher, hvor det enkelte land er relativt bedst til at fremstille varer og importerer det, der kan produceres bedre i andre lande. Det er en fordel for alle lande, hvis de specialiserer sig i de varegrupper, hvor de har deres styrkepositioner.

Danmark har styrkepositioner på en bred vifte af varegrupper, hvor en stor del er inden for fødevarereproduktion. Når den samlede danske vareeksport opdeles på de 259 tilgængelige varegrupper³, så har 100 varegrupper en specialiseringsgrad på mere end 1 og kan dermed betegnes som en styrkeposition. For 30 ud af de 100 styrkepositioner gælder, at de kan henføres til fødevarereproduktionen i Danmark.

Danmark har som fødevarereproducerende nation stor succes på de globale markeder. Således kan knap 94 pct. af fødevareklyngens samlede vareeksport henføres til varegrupper, der er styrkepositioner. Til sammenligning gælder for hele den øvrige vareeksport, at 70 pct. udgøres af varegrupper, der kan betegnes som styrkepositioner.

Ser man på de enkelte varegrupper med styrkepositioner, så spænder de over kødprodukter, mejeriprodukter så vel som vegetabiliske fødevarer, jf. Figur 2.1. Kød er den største varegruppe med en eksportværdi på 38 mia. kr. i 2020 og der er tale om stærk styrkeposition med en specialiseringsgrad på 6. Dernæst kommer fisk og skaldyr med en eksportværdi på godt 24 mia. kr. i 2020 og en specialiseringsgrad på 4,2. Den tredje største varegruppe er mejeri og æg med en eksportværdi på godt 20 mia. kr. i 2020 og en specialiseringsgrad på 5,4.

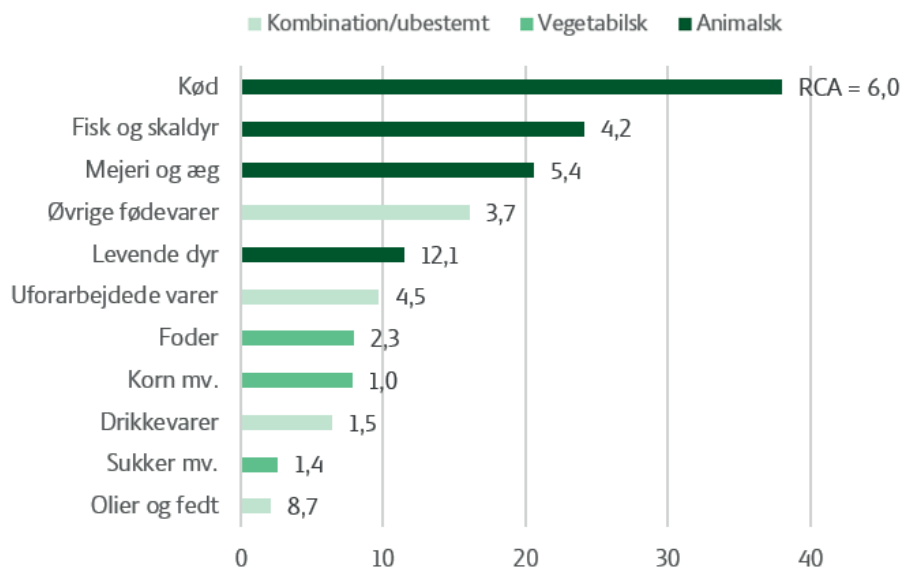
¹ $RCA_{\text{Danmark}(\text{specifik vare})} = \left(\frac{\text{Dansk eksport af en specifik vare}}{\text{Samlet dansk vareeksport}} \right) / \left(\frac{\text{Verdens eksport af en specifik vare}}{\text{Samlet vareeksport i verden}} \right)$

² I denne artikel bruges specialiseringsgrad synonymt med RCA-ratio.

³ Efter FN's Standard International Trade Classification (SITC) Revision 3.

Figur 2.1
Eksportværdi for udvalgte varegrupper fra fødevareklyngen samt tilhørende specialiseringsgrader, 2020

Mia. kr.

Anm.: Specialiseringsgraden (RCA-ratio) for de enkelte kategorier er angivet ved de respektive søjler. Kategorien *uforarbejdede varer* omfatter både animalske og vegetabiliske varer. Eksportvarerne er udlæst på SITC-hovedgrupper. Enkelte varer, der ikke associeres med landbrugs- og fødevarer, er undladt.

Kilde: L&F pba. data fra UNCTAD (baseret på SITC rev. 3).

Blandt de store fødevareeksporterende nationer er Danmark med langt fremme

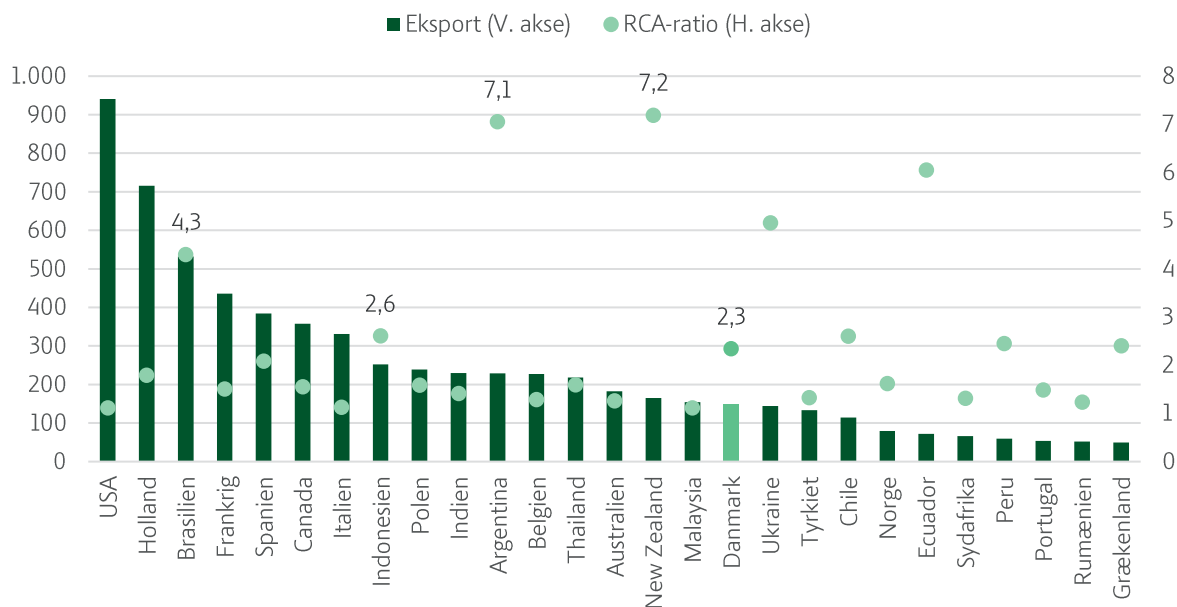
Ser man på eksporten af landbrugs- og fødevarer under ét, så har Danmark en specialiseringsgrad på 2,3 – der er altså en komparativ fordel indlejret i eksporten af disse varer. På verdensplan er der 141 lande med specialiseringsgrad over 1, når det gælder eksport af landbrugs- og fødevarer. Danmark er her placeret som det land med den 86. højeste specialiseringsgrad.

Mange af de lande, der er rangeret højere, er typisk små fattige østater (fx Mikronesien og Maldiverne) eller ulande, som er kendetegnet ved at have en forholdsvis lille og ensidig eksport. Rangerer man de 141 lande efter eksportværdi, så ligger Danmark på en 17. plads, jf. Figur 2.2.

Kun fire lande (Brasilien, Indonesien, Argentina og New Zealand) har en større eksport af landbrugs- og fødevarer end Danmark og en højere specialiseringsgrad. Det er alle lande, der er kendetegnet ved at være blandt verdens største fødevareeksporterende nationer i verden.

Figur 2.2 Eksportværdi og specialiseringsgrad, 2020

Mia. kr. (V. akse), Specialiseringsgrad (H. akse)

Anm.: Datagrundlaget er afgrænset ved alle landbrugs- og spiselige varer, jf. SITC-nomenklaturen: All food items (SITC 0 + 1 + 22 + 4). Fremstilling af landbrugsmaskiner og stivelseser er undtaget. Ud af 141 lande med en RCA-score over 1 for disse varer, er der i grafen sat en tærskelværdi på 50 mia. kr. i eksportværdi. Specialiseringsgraden er målt ved RCA-ratio
Kilde: L&F pba. Data fra UNCTAD (baseret på SITC rev. 3).

Evnen til at fastholde og udbygge en markedsposition skal ses i forhold til andre landes eksport. I Tabel 2.1 fremgår de danske varegrupper, som er placeret bedst i den globale konkurrence med andre lande indenfor hver kategori. En enkelt varegruppe skiller sig ud ved sit fravær - det er minkskind - som siden 2012 var verdensførende på sit område⁴. De øvrige ni varegrupper er alle placeret blandt de allerbedste i verden indenfor deres respektive felter. Det fremgår fx, at Danmark har en høj specialiseringsgrad for eksport af levende dyr (primært smågrise).

Der er også en mindre eksport af varer, hvor specialiseringsgraden er lavere end 1, hvilket er udtryk for komparativ ulempe. Flere af disse varer er handels- eller engrosvarer, hvor primærråvaren ikke nødvendigvis er dyrket i Danmark, fx kaffe og the, men dertil hører også varer eller biprodukter, som frembringes i forbindelse med en mere konkurrencedygtig produktion.

⁴ Minkproduktion blev de facto lukket i efteråret 2020 i Danmark.

Tabel 2.1
Eksportværdi og specialiseringsgrad for udvalgte varegrupper, 2010-2020

Varer	2010	2015	2020	2010	2015	2020
	Eksport mio. kr.			Specialiseringsgrad		
Levende dyr	5.908	7.359	11.478	7,4	9,1	12,1
Kød	37.915	30.633	37.981	7,9	6,0	6,0
- heraf udskæringer	27.481	22.015	28.783	10,9	8,8	9,0
- heraf spiselige biprodukter (tørret mm)	3.308	2.076	1.439	17,5	11,7	7,9
Mejerivarer og æg	17.919	17.869	20.613	5,8	5,8	5,4
- heraf konsummælksprodukter	5.338	4.616	5.419	3,7	3,1	2,9
- heraf smør	2.179	1.669	2.128	7,4	6,2	5,9
- heraf ost	9.943	11.058	12.472	9,0	10,4	9,0
Fisk og skaldyr	18.382	19.754	24.089	4,3	4,2	4,2
Drikkevarer	5.233	6.168	6.446	1,5	1,7	1,5
Stivelsler	2.498	2.531	3.998	2,8	2,5	3,2
Maskiner til jordbrug	4.769	4.859	5.725	3,9	3,8	3,5

Anm.: Minkskind er ikke taget med, da erhvervet de facto blev nedlagt i efteråret 2020. Siden 2012 var Danmark på dette område det førende land i verden, med en gennemsnitlig RCA-ratio på 64,4 i perioden 2016-2020.

Kilde: L&F pba. data fra UNCTAD (baseret på SITC rev. 3).

Konkurrencen er hård på de internationale markeder, hvor de fleste markeder er kendetegnet ved, at de enkelte aktører ikke kan påvirke prisen eller udbuddet nævneværdigt. Det gælder også for danske producenter, som derfor er pristagere. At den danske fødevareklynge i dag har komparative fordele indenfor 30 forskellige varegrupper er et resultat af flere forskellige forhold.

Ud over visse naturgivne fordele er der igennem flere generationer udviklet en kompetenceklynge indenfor fødevarefremstilling i Danmark. Med kompetenceklynge menes et krydsfelt af samarbejde og erfaringsudveksling, men også konkurrence på tværs af producenter, videninstitutioner, udviklere og andre aktører i relation til arbejdet og udviklingen af landbrugs- og fødevarer.

Blot for at fremhæve få af disse styrker er der avlsarbejdet, hvor der gennem målrettet produktion er skabt bedre husdyr, fx grisegener, der giver mere klimavenlige og robuste grise end tidligere. Fødevareklyngen har desuden egne landbrugsskoler, som sikrer et målrettet fokus for fremtidens landmænd. En stor del af forskningen er selvfinansieret, ved at der ved hver produceret enhed i landbruget øremærkes et fast beløb til en af de mange sektorrettede produktionsafgiftsfonde.

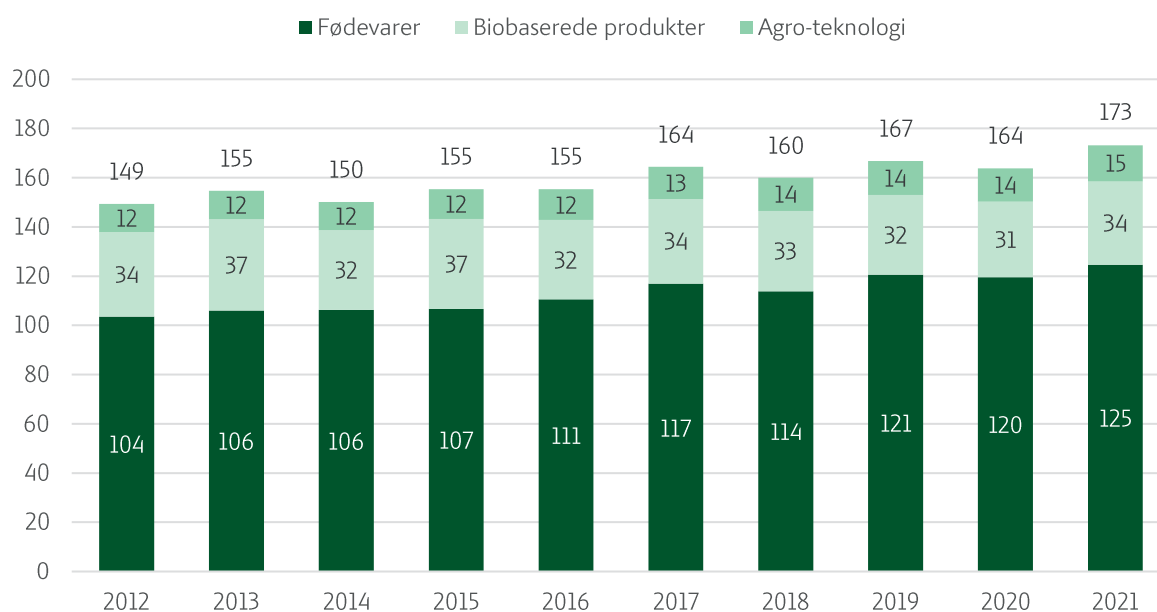
Fremstillingen af fødevarer og de nært knyttede produktioner samarbejder desuden med en lang række af danske institutioner, hvor en væsentlig rød tråd er vidensdeling og -udvikling. Samspillet med de mange videninstitutioner, både private og offentlige, sikrer en fortsat udvikling af fødevarer på det højeste niveau.

Rekordhøj eksport fra fødevareklyngen i 2021

Fødevareklyngens samlede eksport blev 173 mia. kr. i 2021, det var 9,6 mia. kr. højere end året før. Trods udfordringer med Corona-epidemien, logistik og markedsadgang har der ikke været nævneværdig nedgang i den danske fødevareproduktion. Der har i perioden været fremgang på alle tre hovedgrupper, svarende til en vækst på 5 mia. indenfor fødevarer, 3 mia. kr. på biobaserede produkter samt 1 mia. kr. indenfor agro-teknologi.

Figur 2.3
Fødevareklyngens samlede eksport

Mia. kr.

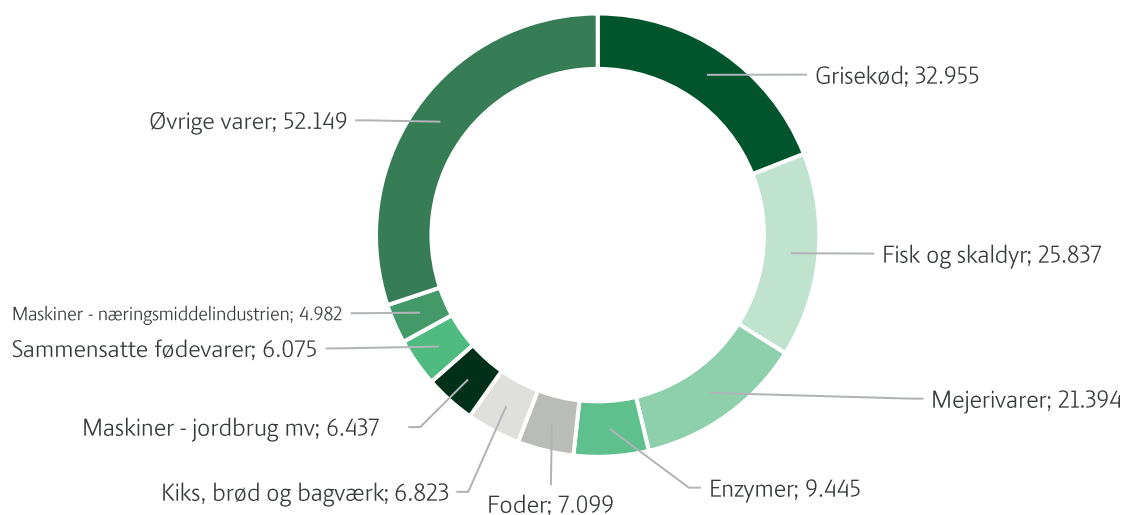

Kilde: L&F pba. data fra Danmarks Statistik.

Ud af fødevareklyngens 35 varegrupper steg eksporten på 28 af disse med en samlet fremgang på 12,8 mia. kr., mens der var et mindre fald i de resterende varegrupper svarende til en værdi på 3,2 mia. kr. i 2021. Nogle af de varegrupper med størst nominal fremgang er fisk og skaldyr (+3,0 mia. kr.), mejerivarer (+1,2 mia. kr.) og maskiner til jordbrug m.v. (+1,1 mia. kr.).

Figur 2.4 De største eksportvaregrupper

Mio. kr.

Kilde: L&F pba. data fra Danmarks Statistik.

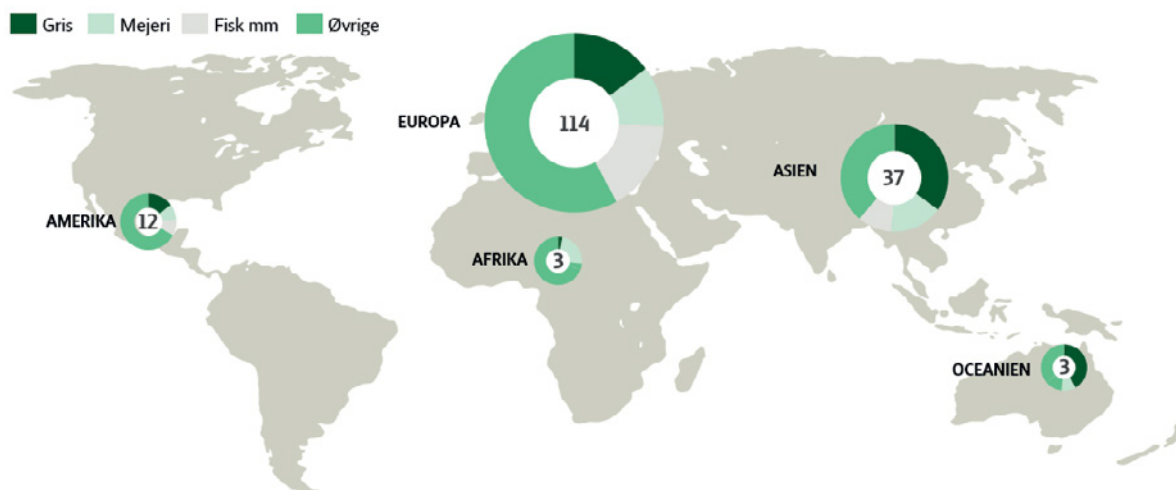
Virksomhederne i fødevareklyngen sælger varer på mange af de samme eksportmarkeder, som øvrige danske virksomheder – svarende til et overlap på 93,3 pct. i 2021. Ud af en samlet dansk vareeksport på 794 mia. kr. repræsenterer fødevareklyngen 22 pct. heraf i 2021. EU er klyngens største afsætningsregion med en samlet vareeksport på 90,8 mia. kr. Eksporten til EU har i gennemsnit ligget på 53 pct. af klyngens samlede afsætning i perioden 2017-2021 (ekskl. Storbritannien).

Ud af klyngens 209 eksportmarkeder er eksporten steget til lidt over to tredjedele af disse, hvilket isoleret set har øget eksporten med 13,6 mia. kr. fra 2020 til 2021. I samme periode har der dog været vigende eksport til knap en tredjedel af markederne svarende til en værdi på 4,8 mia. kr. Nettofremgangen i eksporten var 9,6 mia. kr. fra 2020 til 2021.

Tyskland er klyngens største marked med en samlet eksport på 25,6 mia. kr., Sverige er vores andet vigtigste marked og Kina er tilbage på tredjepladsen efter et enkelt år (2020) som det næst vigtigste. Frem til Brexit har det britiske marked været nogenlunde stabilt, men eksporten til dette fjerde største marked, har været vigende gennem hele året, svarende til en nedgang på 1,6 mia. kr. i 2021.

Figur 2.5 Fødevarerklængens eksport fordelt på verdensdele

Mia. kr

Kilde: L&F pba. data fra Danmarks Statistik.
